

OLAMI

מצוות וקנהג חג הפסח

תשפ"ג | 2023

אחים לנפש
יחד מחברים עולמות

**נפש
יהודי**
NEFESH YEHUDI
בונים עתיד מחובר

לוח זמנים לחג הפסח

תשפ"ג - 2023*

	זמן			תאריך לועזי	תאריך עברי	יום
	חיפה	ת"א	ירושלים			
זמן בדיקת חמץ	שקיעה	19.07	19.07	19.05	4.4	יום שלישי
	צאת הכוכבים	19.25	19.25	19.23		
בוקר יום זה הוא הזמן האחרון בו עדיין ניתן למכור את החמץ. אפשר ורצוי לסדר את מכירת החמץ כמה ימים לפני פסח. למתעכבים עד ליום זה יש להקדים ככל האפשר בתיאום עם הרב כדי שהוא יספיק למכור את החמץ לגוי לפני זמן השריפה.				5.4	עד י"ד ניסן	עד רביעי בבוקר
סיום אכילת החמץ	10.05 ויש מקילים עד 10.36			5.4	י"ד ניסן	רביעי ערב פסח
שריפת החמץ	11.24 ויש מקילים עד 11.40					
הדלקת נרות וכניסת החג	18.34	18.41	18.25			
שקיעת החמה	19.07	19.07	19.05			
צאת השבת והחג . הבדלה. התחלת ספירת העומר - "היום יום אחד לעומר".	19.40	19.40	19.38	6.4	ט"ו ניסן	חמישי - יו"ט ראשון של פסח
חול המועד	מצאת החג הראשון עד כניסת החג השני			7-11.4	ט"ז ניסן כ' ניסן	משישי עד שלישי
הדלקת נרות וכניסת שבת	18.36	18.43	18.27	7.4	י"ז ניסן	שישי
שקיעת החמה	19.09	19.09	19.07			
צאת השבת והבדלה	19.42	19.42	19.40	8.4	י"ז ניסן	שבת
הדלקת נרות וכניסת החג	18.39	18.46	18.30	11.4	כ' ניסן	שלישי - ערב שביעי של פסח
שקיעת החמה	19.11	19.11	19.09			
צאת הכוכבים. הבדלה וצאת החג סיום חג הפסח	19.45	19.45	19.43	12.4	כ"א ניסן	רביעי - יו"ט שביעי של פסח
אסרו חג				13.4	כ"ב ניסן	חמישי

*הערות לטבלת לוח הזמנים:

1. הזמנים בטבלה זו ובהמשך החוברת מתאימים לשנת תשפ"ג - 2023. הזמנים לפי שעון קיץ.
2. זמן הדלקת הנרות בערב החג ובערב השבת בירושלים הוא 40 דקות לפני השקיעה. בשאר אזורי הארץ זמן הדלקת הנרות משתנה לפי המנהג בכל מקום, והוא בין 20-40 דקות לפני השקיעה. יש להתעדכן בלוח מקומי. בכל מקרה ובכל מקום אין להדליק נרות ולעשות מלאכה אחרי שקיעת החמה.
3. זמני שקיעה וצאת הכוכבים משתנים בכמה דקות במקומות שונים. יש לבדוק בלוח זמנים מקומי.

שבת הגדול

כדי לבדוק אותו שהוא כשר להקרבה. המצרים היו רואים בכבשים סוג של עבודת אלילים, ובאופן טבעי היה חשש רציני שהמצרים יפגעו ביהודים, הלוקחים את השה לצורך הקרבתו ואכילתו. אולם למרות הכל לא אירע דבר, והמצרים לא עשו דבר. "נס" זה היה סימן לבאות, וגילה לבני ישראל כי המצרים כבר "השלימו" עם כניעתם לדרישות השחרור של העם היהודי

העוסקת בהלכות החג. אולי גם זו הסיבה לשם "שבת הגדול" - היינו שבת שה"גדול", דורש בה בציבור.

השבת שלפני פסח מכונה שבת הגדול. ברוב השנים שבת זו חלה כמה ימים לפני פסח, והשנה היא חלה שבוע שלם לפני פסח.

כמה פירושים יש לשם "שבת הגדול".

יש המקשרים זאת להפטרה הנקראת בשבת זו, המסתיימת בפסוק "לפני בוא יום ה' הגדול".

יש המקשרים זאת לנס "גדול" ש"פתח" את אירועי היציאה ממצרים, ואירע דווקא בשבת שלפני פסח. בני ישראל הצטוו באותה שבת לקחת שה לצורך הקרבת קרבן פסח, לקשור אותו לכרעי המיטה, ולהחזיק אותו כך משך 4 ימים

הכנות לחג הפסח

כלל. ניתן למצוא רשימות כאלו שפורסמו על ידי גופי כשרות ומכרים גם דרך האינטרנט.

היכן אסור להחזיק:

האיסור להחזיק חמץ הוא בכל השטחים שבבעלותו של היהודי: בית, מחסן, חנות, משרד, מכונית, דירה שכורה, וכדומה, גם אם אינך שוהה שם בימי חג הפסח. ועל כן חובת בדיקת החמץ וביעור החמץ חלה גם על כל המקומות הנ"ל.

האיסור להחזיק חמץ מתחיל כבר מערב החג. השנה שנת תשפ"ג מיום רביעי י"ד ניסן 5.4 משעה 11.24 בבוקר [ויש מקילים שהאיסור מתחיל משעה 11.40].

זמן סיום אכילת החמץ	10.05 ויש מקילים 10.36	רביעי י"ד ניסן פ"ג 5.4.23
	11.24 ויש מקילים 11.40	
זמן סיום ביעור החמץ		

ניקוי הבית:

בדורנו דור השפע כמות החמץ העוברת בבית נורמאלי משך השנה היא עצומה. החמץ מגיע לכל מקום, לא רק למטבח ולמקרר אלא גם לחדרים הפרטיים, למגרות, ולארונות [גם ארונות הבגדים]. בבית שיש בו ילדים קטנים החמץ עלול להגיע לכל מקום.

לכן בימינו חשובה מאוד עבודה מוקדמת ושיטתית, של ניקוי כללי של הבית מהחמץ, בדיקת כל המקומות שיכול להיות

לכל חג ומועד נלוות באופן שגרתי ההכנות האופייניות, העוסקות בדרך כלל בניקוי הבית הכנת שולחן החג, המאכלים וכו'. בחג הפסח קודמות לכך ההכנות המרובות של הוצאת החמץ, והכשרת המטבח לפסח, המצריכות היערכות מיוחדת.

איסור אכילה הנאה והחזקת חמץ:

בכל שבעת ימי הפסח אסורה אכילת חמץ, והנאה מחמץ. כמו כן אסורה תורה גם החזקת החמץ, וכלשון הכתוב "לא יראה" ו"לא ימצא". אין הכוונה לאיסור להסתכל על חמץ [כגון מי שהולך בשוק ורואה פיתות], אלא לאיסור החזקתו ברשותו של היהודי.

איסור אכילת החמץ מתחיל כבר מערב החג. השנה שנת תשפ"ג ביום רביעי י"ד ניסן בבוקר 5.4 בשעה 10.05 [ויש מקילים שהאיסור מתחיל משעה 10.36].

מהו חמץ:

חמץ הוא כל דבר העשוי מחמשת מיני הדגן: חיטה, שעורה, כוסמת שיבולת שועל ושיפון, שבאו במגע עם מים. בכלל זה כל סוגי הלחמים והפיתות, כל סוגי העוגות והעוגיות, כל סוגי הביסקוויטים והופלים, כל סוגי האטריות והפסטות, כל סוגי החטיפים העשויים מקמח [ביסלי וכדומה], בירה, ויסקי לסוגיהם. גם מוצרים שיש בהם מרכיבי חמץ אסורים.

תעשיית המזון המודרנית, יכולה להפתיע אותנו ולהכיל רכיבים שהם חמץ גם במוצרים שלא אמורים להכיל אותם. לפיכך יש לבדוק היטב כל מוצר.

רשויות הכשרות השונות מפרסמות מידי שנה חוברות מיוחדות לקראת פסח, ובהם יש רשימת מוצרים שהם חמץ גמור, תערובת חמץ, חשודים בחמץ, ומוצרים שאינם חמץ

בהם חמץ, איתור כל החמץ ואיסופו, לקראת ביעורו מן הבית לפני פסח.

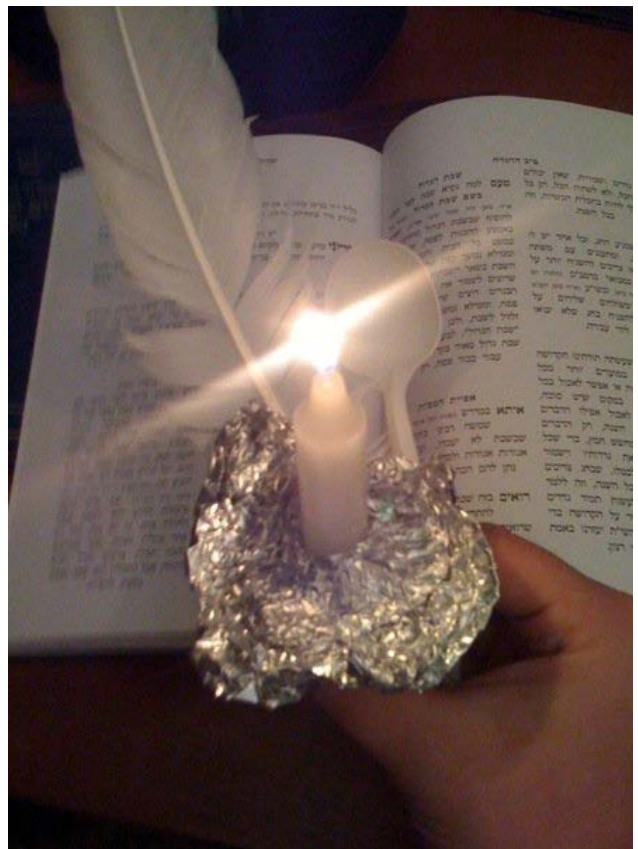
עבודת הניקיון החיצונית באה גם להזכיר לנו ולעורר אותנו לכך שזמן זה יש להקדיש גם לעבודת ניקוי והיטהרות פנימית רוחנית. בספרי הקבלה והרמז, החמץ מזוהה עם יצר הרע. עבודת ביעור החמץ, הניקיון והזיכוך החיצוני, מעוררים אותנו גם לעבודה פנימית של ניקוי חלקי הרוע הקיימים בתוכנו, להתחדשות, לזיכוך, ולטוהר המעשים והדעות.

בדיקת חמץ

חכמים קבעו את הלילה שלפני י"ד ניסן [ערב פסח] כזמן מוגדר וקבוע שיש לערוך בו "בדיקת חמץ" בכל המקומות בהם הוא עלול להימצא. מטרת הבדיקה היא איתור ואיסוף כל החמץ מהבית כדי שנוכל לשורפו למחרת בבוקר, ולקיים מה שנאמר בחמץ "בל יראה ובל ימצא", ומצוות ביעור חמץ "תשביתו שאור מבתיכם".

בעבר הרחוק כשקבעו חז"ל דין זה, יתכן באמת שבדיקה חד פעמית זו, לזמן של שעה שעתיים, הייתה מספיקה. הבתים היו קטנים, ללא ריהוט רב, ללא מקררים, מקפיאים, וארונות אוכל, כמות החמץ בבית הייתה קטנה, ונאכלת ומחוסלת מידי יום.

אך כיום ברור שבדיקה זו אינה מספיקה, ללא עבודה מקדמית שיטתית של ניקוי ואיסוף החמץ מכל חלקי הבית. מצוות "בדיקת החמץ" בליל י"ד ניסן, מהווה את "אקורד הסיום" לכל עבודת ההכנה הניקוי והפינוי, שעשינו לפנייה.

בדיקה זו נעשית כל שנה לאור הנר בתחילת הלילה שבין י"ג לי"ד ניסן. בדיקה זו נעשית גם לאחר כל עבודת הניקוי והפינוי, שמא בכל זאת נשאר חמץ, וכן משום שזו תקנת חכמים קבועה שאין לבטלה.

בדרך כלל אבי המשפחה הוא הבדוק, אבל כל איש או אישה גדולים יכולים לבדוק. כשאין מי שיבדוק, יכול אבי המשפחה למנות שליח שיבדוק במקומו.

הבדיקה צריכה להיעשות בכל מקום שרגיל להיות בו חמץ משך כל השנה, בדירת המגורים, במחסן, במכונית, במשרד וכו'.

מקומות שאדם יודע שאין הוא מכניס לשם חמץ כל השנה - פטורים מבדיקה.

מקומות שנבדקו ונוקו היטב לאור יום [או לאור מנורה/פנס במידת הצורך] במהלך הניקוי המוקדם, הרי שבזמן "בדיקת החמץ" של ליל י"ד, מספיק לעבור עליהם בצורה שטחית, לראות ולוודא שלא הגיע לשם חמץ לאחר הניקוי.

השנה שנת תשפ"ג ליל י"ד ניסן - ליל בדיקת החמץ - הוא הלילה שבין שלישי לרביעי י"ג-י"ד ניסן [4-5], וביעור החמץ על ידי שריפה ביום רביעי י"ד ניסן ה 5.4.

לפני הבדיקה מברכים "ברוך אתה ה'... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ" [נוסח הברכה מתייחס לסיום של מטרת הבדיקה, שריפת החמץ למחרת בבוקר].

הואיל ובהרבה מקרים לא מוצאים חמץ בזמן בדיקה זו [שהרי כבר ניקינו ופינינו את הכול מקודם], נהגו בהרבה קהילות שילדי המשפחה מחביאים מראש עשרה פתיתי חמץ קטנים [סגורים בתוך שקית ניילון או עטופים בנייר כסף וכדו'] כדי שהפירורים לא יתפזרו! בעשרה מקומות שונים בבית, כדי שהבדוק ימצא אותם במהלך הבדיקה.

רצוי להכין מראש רשימה מדויקת היכן הוחבאו הפתיתים, למקרה שלא יימצאו בבדיקה, ויוכלו לאתר אותם ולצרפם עם שאר החמץ הנשרף.

במקומות שקשה לבדוק לאור הנר, או שיש חשש להתלקחות שריפה, ניתן לבדוק באמצעות פנס. העיקר שהאור יגיע גם לכל המקומות הקטנים. אבל יש להקפיד לקיים לפחות חלק מן הבדיקה לאור הנר, כפי התקנה המקורית.

ביעור חמץ

כאמור לעיל התורה מצווה שבכל שבעת ימי הפסח לא נאכל חמץ, ולא ימצא ברשותנו חמץ בשום צורה. בנוסף לכך היא מצווה "תשביתו שאור מבתיכם", כלומר, להשבית את החמץ לפני שמגיע חג הפסח, כדי שלא נעבור על איסור אכילתו החזקתו.

מדין תורה איסור אכילת והחזקת חמץ וחובת השבתו מתחילים כל שנה כבר ביום י"ד ניסן בחצות היום, אך חכמים הקדימו את זמן איסור האכילה בשעתיים, ואת זמן חיוב הביעור בשעה, כדי שהאדם

לא יטעה ויאחר את הזמן.

שעות אלו נמדדות לפי שעות זמניות [אורך היום הנתון חלקי 12], ולכן כל שנה השעה המדויקת זזה מעט בהתאם לתחילת היום וסיומו, הנקבעות לפי מצב השמש, ומיקום התאריך העברי ביחס לתאריך בו חל חג הפסח בלוח השנה הכללי.

לרב גם באמצעות האינטרנט. אך ראוי להשתמש בדרך זו רק כשאין ברירה אחרת. עדיף לגשת לרב באופן אישי ולבצע את התהליך מולו, כדי להיות בטוחים שהדברים אכן מתבצעים, וכדי להעניק לכל התהליך משמעות רצינית ואמיתית, כפי שבאמת צריך להיות.

אכסון החמץ הנמכר:

את החמץ הנמכר יש להחזיק במקום מוגדר שיהיה סגור כל ימי הפסח [בארון מסוים וכדומה]. רצוי לסמן אותו בצורה ברורה ש"החמץ כאן מכור לגוי". כל זאת כדי שבטעות לא יבוא האדם להשתמש או לאכול מהחמץ שהשאיר.

מכירת החמץ לגוי מתבצעת על ידי הרב ביום י"ד ניסן, ערב פסח, בבוקר, לפני שמגיע זמן האיסור להחזיק חמץ "בל יראה ובל ימצא". לפיכך יש להקדים לבוא לרב כדי שיוכל להספיק למכור לגוי בזמן. את השליחות של הרב ניתן לבצע גם כמה ימים לפני החג, וכך באמת כדאי לעשות ולא להשאיר זאת לרגע האחרון.

השנה שנת תשפ"ג מכירת החמץ לגוי מתבצעת על ידי הרב ביום רביעי י"ד ניסן 5.4.

ביטול חמץ

מלבד בדיקת החמץ וביעורו חייבו חז"ל גם ל"בטל את החמץ". זאת מחשש שמא בכל זאת נשאר חמץ מוסתר באיזה מקום.

"הביטול" הוא למעשה הפקרת החמץ, וקביעת ההתייחסות אליו מבחינתנו כאל עפר האדמה. באופן זה גם אם נשאר חמץ ברשותנו, אין עוברים עליו באיסור "בל ימצא". נוסח הביטול המקובל הוא בשפה הארמית, ועל המבטל להבין את משמעות הדברים, שזו עיקר המטרה. מי שאינו מבין את הנוסח הארמי יכול גם להשתמש בנוסח העברי.

ביטול החמץ ואמירת הנוסח מתבצעת בשני שלבים: פעם ראשונה בערב לאחר סיום בדיקת החמץ, ופעם נוספת בבוקר לאחר ביעור החמץ.

יש בין שתי ה"ביטולים" הבדל לגבי איזה חמץ הוא מתייחס. ההבדל המתבטא גם בנוסח הביטול.

בביטול בלילה אנו מבטלים רק את החמץ שאינו ידוע לנו ולא מצאנו בבדיקה [כי את הידוע לנו אנו מתכוונים עדיין לאכול עד למחרת בבוקר, ואח"כ לשרוף את הנשאר].

זה נוסח הביטול בערב: (לנוסח אשכנז. לספרדים נוסח מעט שונה)

"כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי, דלא חזיתיה ודלא בערתיה, לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא".

ובעברית: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי, שלא ראיתיו ושלא ביערתיו, יבטל ויהא הפקר כעפר הארץ"

לעומת זאת ה"ביטול" של הבוקר מתייחס לכל החמץ: הידוע [שמכרנו לגוי] ושאינו ידוע לנו.

את החמץ שהאדם מצא בבדיקה, וכן את מה שהוא משאיר לצורך אכילתו עד לסוף הזמן המותר באכילה, יש לרכז במקום מוגדר ושומר. חמץ זה חובה לבערו לפני זמן האיסור של "בל יראה ובל ימצא" - כבר בערב פסח [י"ד ניסן] בשעות הבוקר.

מצווה זו נקראת "ביעור חמץ". הדרך המובחרת היא לבער את החמץ על ידי שריפתו באש. כשאין אפשרות לשרוף את החמץ ניתן לבערו ע"י שמפוררים אותו לפירורים קטנים, או פוגמים אותו על ידי אקונומיקה וכדו' כך שאינו ראוי לאכילה, וזורקים לפח האשפה שברחוב או לאסלת השירותים בבית.

השנה שנת תשפ"ג נקיים את "ביעור חמץ" ביום רביעי י"ד ניסן 5.4.

את הביעור הזה נקיים בזמן הראוי לך, וכפי שתיקנו חכמים, על ידי שריפה.

זמן המצווה לכתחילה הוא עד השעה 11.24 ויש מקילים עד 11.40.

מכירת חמץ

מי שמחזיק כמות גדולה של חמץ ואינו מעוניין לכלותו ע"י אכילה או שריפה [כגון מפעלים, בעלי חנויות, וכן אנשים פרטיים המעוניינים בכך], יכול להימנע מאיסור החזקת חמץ על ידי מכירתו לגוי.

אין כאן ניצול של "פרצה בחוק" או הערמה. זהו שימוש לגיטימי באחד מתנאי איסור חמץ שקבעה תורה, שחמץ של גוי מותר להחזיק. המכירה היא גמורה בהחלט, ורק לאחר הפסח קונה הרב מהגוי בחזרה את מה שמכר לו לפני פסח. מקובל לבצע את המכירה על ידי הרב השכונתי. הסיבה לכך היא משום שהמכירה צריכה להיעשות בדקדוק רב הכולל פרטים רבים, בצורה המועילה על פי ההלכה. אנו לא מוכרים את החמץ לרב. אנו ממנים את הרב כשליח שלנו למכור את החמץ לגוי.

חשוב להדגיש: איסור האכילה וההנאה מחמץ הוא גם על חמץ של גוי, רק ההחזקה מותרת.

רצינות המכירה:

מכירה זו צריכה להיות אמיתית ורצינית אחרת תיחשב "הערמה" שאינה מועילה. היא צריכה להיעשות באמצעי קניין התקפים על פי ההלכה. יש להתייחס למכירה זו כמכירה אמיתית ומוחלטת עד כדי כך שאם הגוי יבקר בבתינו משך הפסח ויבקש לקבל לידינו את החמץ שקנה, אנו נאפשר לו זאת, וכמובן לא ניגע ולא נשתמש במה שמכרנו לגוי.

כיום יש אפשרות לבצע את המכירה ואת מינוי השליחות

חמץ שעבר עליו הפסח

חמץ שהיה בבעלות יהודית, ועבר עליו חג הפסח באיסור - לא נמכר לגוי, לא בוער, ולא בוטל - אסור לכולם לאכול וליהנות ממנו גם לאחר הפסח [זהו קנס מדרבנן, הואיל והאדם לא עשה כדין ועבר על איסור בל יראה ובל ימצא].

לפיכך יש להקפיד לבער ולבטל או למכור את החמץ לפני פסח, וכן לקנות אחרי פסח רק חמץ שנמכר לגוי כדין.

זה נוסח הביטול ביום: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי, דחזיתיה ודלא חזיתיה, דבערתיה ודלא בערתיה, לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא".

ובעברית: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שביערתיו ושלא ביערתיו, יבטל ויהא הפקר כעפר הארץ".

את הביטול שעורכים בבוקר יש לומר לאחר שריפת החמץ אך לפני השעה 11.24 בבוקר [או 11.40 לשיטה המקילה], כי בשעה זו כבר חל איסור החזקת החמץ "בל יראה ובל ימצא".

כניסת החג

כך שביום טוב גם מי שאיחרה מלהדליק נרות החג בזמן הקבוע או אף איחרה את שקיעת החמה, יכולה להדליק גם בלילה - על ידי העברה מאש קיימת, שהרי נרות החג נועדו לשימוש לצורך תאורה וחגיגות סעודת החג. [בשבת אין כל היתר להדליק נרות שבת אחרי שקיעת החמה]

להבדיל משבת רגילה בחג יש לברך על ההדלקה ולהדליק אחרי הברכה.

על נרות החג מברכים שתי ברכות. הראשונה על מצוות ההדלקה, והשנייה "שהחיינו" - לכבוד השמחה שיש לנו בהגיע חג הפסח, ונזכה לחוג ולשמוח ולקיים את כל המצוות הנוהגות בו.

נוסח ברכות נרות חג הראשון של פסח

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום טוב

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

הדלקת נרות : יום רביעי י"ד ניסן 5.4 בשעה 18.25 בירושלים. [18.41 בתל אביב 18.34 בחיפה]

כניסת החג ביום רביעי בזמן הדלקת נרות.

חגי ישראל [מלבד שבת ויום כיפור] מוגדרים כ"יום טוב". ביום טוב - חג, אסורה עשיית מלאכה כמו בשבת, אך מותרת בו מלאכה לצורך "אוכל נפש", היינו הדלקת אש/נר לצורך אכילה, מאור, חימום, וכן עוד מלאכות שהתירו לצורך שאר צרכי האדם העיקריים.

עם זאת יש הגבלה בהיתר. הדלקת אש לצורך בישול או תאורה, מותרת ביום טוב, אך אסור ליצור אש חדשה. לכן האופן המותר הוא להדליק אש/נר על ידי העברת אש מאש קיימת.

[הדלקת אור חשמלי או תנור חשמלי וכדו' אסורה גם ביום טוב כי הם כרוכים באיסורים נוספים מלבד יצירת האור או החום, שהם לא הותרו ביום טוב].

לשם כך נוהגים להשאיר מערב חג "נר נשמה" דולק שידלק לאורך כל החג כדי שבמידת הצורך נוכל לקחת ממנו אש לצורך תאורה או בישול.

ליל הסדר

קִדְשׁ, וּרְחֵץ, כַּרְפֵּס, יַחַץ,
מַגִּיד, רְחֻצָּה, מוֹצֵיא מַצָּה,
מְרוֹר, כּוֹרֵךְ, שְׁלַחן עוֹרֵךְ,
צְפוּן, בִּרְךְּ הַלֵּל גְּרָצָה

ליל הסדר

היהודית לדור הבא. לעובדה שהנחלת מורשת זו נעשית בתוך התא המשפחתי, מהאבא לילדיו, יש משמעות עצומה, המקנה לאמונה אמינות עמידות ונצחיות שאין להם תחליף.

ילדי המשפחה הם העומדים במרכזו של ליל הסדר, הם קהל היעד של ההתכנסות הגדולה. העברת המסרים של האמונה היהודית מדור ההווה לדור העתיד, היא היעד האמיתי של כל החגיגה. חשוב לזכור זאת למרות ריבוי האורחים, והחגיגה הגסטרונומית.

הגדה של פסח

פרטי המצוות ההלכות והמנהגים השייכים ללילה זה מרובים. חכמינו ז"ל ראו צורך להקל על העמידה בכל המצוות ופרטיהם וערכו את "ההגדה של פסח" המכילה באופן מסודר את כל המצוות והמנהגים של הלילה. היא נקראת "הגדה" על שם המצוות לספר את סיפור יציאת מצרים, וכלשון הפסוק בתורה "והגדת לבנך".

קטעים מרכזיים מ"ההגדה של פסח" מוזכרים כבר במשנה ובתלמוד. עיצובה הסופי של ההגדה המוכרת לנו נעשה

ליל הסדר הוא החג המשפחתי ביותר. נהוג לערוך שולחן חגיגי וגדול, בו מתכנסת המשפחה המורחבת בהרכב מלא.

מציאות זו מבטאת לנכון גם את מהותו הרוחנית. מטרתו המרכזית של ליל הסדר היא העברת סיפור יציאת מצרים מאבות המשפחה אל כל בני המשפחה, ובעיקר לדור הבא - הילדים, שהם למעשה המטרה המרכזית של כל הלילה הגדול הזה.

סיפור יציאת מצרים הוא ברובד הפשוט תיאור היסטורי של התהוות העם היהודי. הירידה של יעקב ובניו מארץ ישראל למצרים, החיים שם תחת שעבוד ועבדות משך מאות שנים, ההתעוררות הלאומית, הניסים הגדולים שליוו את תהליך השחרור משעבוד מצרים, ועד ליציאה ממצרים למדבר, ומתן תורה במעמד הר סיני.

אך המטרה העיקרית ב"סיפור יציאת מצרים" היא המסרים הרוחניים השזורים ומושמעים בו, המהווים את הבסיס לכל אמונת היהדות: האמונה בבורא עולם, ביחודו, בכוחו, בהשגחתו, במציאות הניסים, בבחירת עם ישראל כעם סגולה, ועוד.

דרך הסיפור ההיסטורי אנו מנחילים את עיקרי האמונה

בתקופת הגאונים. משך הדורות נאספו אל ההגדה גם פיוטים מתקופת ימי הביניים, המושרים בעיקר בסיום הערב, כל הקילה לפי מנהגיה.

סימני ה"סדר"

בתקופת הראשונים חוברו סימנים מקוצרים שמטרתם להקל על ה"סדר" באמצעות פזמון חרוזי קצר המלווה את ההתנהלות של ההגדה. הנוסח המקובל מיוחס לרש"י או לאחד מבעלי התוספות: "קדש ורחץ, כרפס יחץ, מגיד רחצה, מוציא מצה, מרור כורך, שלחן עורך, צפון ברוך, הלל נרצה".

מכאן גם הגיע שמו של הלילה "ליל הסדר". שם זה אינו מהתנ"ך או מהתלמוד, אלא מתקופת הראשונים, על שם ה"סדר" בו אנו מנהלים אותו שלב אחרי שלב.

אלה הם סימני הסדר:

קדש - עריכת קידוש על היין ושתיית כוס ראשונה;
ורחץ - נטילת ידיים ללא ברכה לפני אכילת כרפס;
כרפס - ברכת בורא פרי האדמה ואכילת הכרפס;
יחץ - חציית המצה האמצעית והטמנת החלק הגדול לאפיקומן;
מגיד - קריאת ההגדה;
רחצה - נטילת ידיים בברכה לפני אכילת מצה;
מוציא - ברכת המוציא לחם מן הארץ;
מצה - ברכת 'אשר קדשנו במצותיו וציוונו על אכילת מצה' ואכילת מצת מצווה;
מרור - ברכת 'אשר קדשנו במצותיו וציוונו על אכילת מרור' ואכילת כזית מרור;
כורך - אכילת כריך של מצה, מרור וחרוסת;
שלחן עורך - סעודת החג;
צפון - אכילת האפיקומן;
ברך - ברכת המזון;
הלל - קריאת ההלל;
נרצה - סיום הסדר בתפילה לגאולה השלמה.

מצוות ומנהגי ליל הסדר

יש המקפידים לאכול בליל הסדר מצה שנעשתה דווקא בעבודת יד, מלישת הבצק עד האפייה. מצה זו היא בצורה עגולה. יש שאין מקפידים על כך ומשתמשים גם בליל הסדר ב"מצות מכונה" - הם המצות המרובעות המוכרות.

במהלך ליל הסדר אנו זוכים לקיים כמה מצוות, חלקם מן התורה [מדאורייתא] וחלקם מדרבנן [מצוות מדברי חכמינו ז"ל].

מצווה מן התורה - סיפור יציאת מצרים - ארבעה בנים - מה נשתנה

מצווה מן התורה היא לספר בלילה שבין י"ד לט"ו בניסן [הוא הלילה בו יצאו מצרים] את סיפור יציאת מצרים. לשון התורה הוא "והגדת לבנך" ומכאן אנו למדים שעיקר המצווה היא לספר את הסיפור לדור הצעיר של המשפחה "דור ההמשך". התורה מתארת ב 3 מקומות כיצד הבן שואל את אביו [כל פעם בנוסח אחר] אודות מצוות ליל הסדר, והאב משיב לו. במקום נוסף התורה מתארת שהאב מספר על כך לבנו ללא שאלה מקדימה. התבוננות מעמיקה יותר מגלה, שההבדל בנוסח השאלות במקומות השונים בתורה, נובע מרמת ההבנה ומהאופי של הבן השואל.

על פי זה נקבע נוסח ההגדה "כנגד 4 בנים דיברה תורה: חכם, רשע, תם, ושאינו יודע לשאול. בהתאם לכך קבעו חז"ל כי "לפי דעתו של בן אביו מלמדו" [משנה מסכת פסחים]. ולכן יש מקום להוסיף על הנוסח הקבוע לפי הרמה המתאימה להבנתו של הבן. מכאן הקביעה כי "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

כהמשך למתואר בתורה מצאו חז"ל לנכון כי יש תועלת מיוחדת כאשר הסיפור נעשה בדרך של "שאלה ותשובה". לפיכך קבעו לעשות במהלך ההתכנסות והסעודה כל מיני שינויים מהנהוג והרגיל, כדי לעורר את הילדים לשאול "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות". בשלב מאוחר יותר נקבע גם

מצווה מן התורה - אכילת מצה:

מצווה מן התורה לאכול כזית מצה בלילה הראשון של החג. שיעור כזית הוא בערך 2/3 מצת מכונה [מרובעת] בגודל הסטנדרטי, או עד 1/3 מצת יד [עגולה]. את המצה יש לאכול בהסבה על צד שמאל [ראה הסבר בהמשך]. יש המקפידים לאכול את השיעור הנ"ל כשהוא מורכב משתי המצות [העליונה והאמצעית] ביחד.

את 'כזית' המצה יש לאכול בתוך פרק זמן המכונה "אכילת פרס". בתרגום לשעון שלנו: יש המקפידים לאכול תוך 2 דקות, לרוב הדעות הכוונה לשיש לאכול תוך 4 דקות. בסימני הסדר היא נקראת "מוציא מצה". את המצות יש לאכול עד חצות הלילה [12.42].

מצת מצווה - מצה שמורה - מצת מכונה - מצת יד:

כזית המצה הנאכלת בליל הסדר לחובת המצווה של אכילת מצה מכונה "מצת מצווה". מצה זו צריכה להיעשות לשמה - כלומר לשם קיום המצווה. יש המקפידים להשתמש דווקא ב"מצה שמורה" כלומר שבתהליך ייצורה נעשתה שמירה מיוחדת שלא תחמיץ ושימור זה נעשה לצורך מצוות אכילת מצה. [להבדיל משאר המצות הנאכלות משך כל שבעת ימי החג, שאין באכילתם חובה הלכתית ולכן לא צריכות כוונה לשמה].

נוסח קבוע ומקום קבוע לשאלות הילדים "מה נשתנה וכו'". באופן זה מתקבל כי כל סיפור ההגדה [חלק ה"מגיד"] הוא למעשה תשובה לשאלותיו של הבן.

מצוות אכילת מרור [בזמן הזה היא רק מדרבנן].

בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלים את המרור יחד עם המצה וקרבת הפסח, כלשון התורה "על מצות ומרורים יאכלוהו". היום המרור נאכל בפני עצמו [בסימני הסדר - מרור] וגם ביחד עם המצה [בסימני הסדר - כורך].

יש לאכול כזית מרור [30 גרם, עלה חסה גדול] תוך כדי אכילת פרס [2-4 דקות. ראה הסבר לעיל באכילת מצה], אך ללא הסבה.

המרור הוא ירק מר, ובמשנה יש רשימה של ירקות המתאימים לכך. היום מקובל להשתמש בחסה ירוקה, שהקלח שלה אכן מריר במידה מסוימת. יש המשתמשים בחזרת [מגורדת] שהיא מרה ביותר. חשוב מאוד לקנות חסה מגידול חממה מיוחד, בהשגחה מתאימה, המונעת הימצאות תולעים על עלי החסה. ללא זאת כמעט בלתי נמנע מלהיכשל באיסור חמור של אכילת תולעים.

טעם המצווה הוא להזכיר לנו את קושי ומרירות השעבוד שהיה לנו במצריים, כדי שההודאה לה' על הצלתנו משם תהיה מרובה יותר.

המנהג הוא לטבול את המרור ב"חרוסת" כדי למתק מעט את המרירות ולסמל את הגאולה המתוקה שסיימה את הגלות

הלכה מדברי חכמים - אכילת "כורך"

לאחר אכילת המצה והמרור אוכלים את הכורך - "כזית" מרור העטוף משתי צידיו ב"כזית" מצה. זהו מנהג שהונהג על ידי הלל הזקן וקיבל תוקף של הלכה קבועה והוא מסדר ההגדה "כורך". מנהגו של התנא הלל הזקן היה לקיים את הנאמר בתורה "על מצות ומרורים יאכלוהו", והיה כורך רת המצה והמרור ואוכלם ביחד. גם הכורך נאכל בהסבה על צד שמאל. המנהג הוא להוסיף למרור הכורך במצה גם מעט חרוסת.

מצווה מדברי חכמים - הסיבה.

חכמים תיקנו לאכול בצורה של "הסבה". מצוות ההסבה היא בשעת אכילת כזית המצה הראשונה "מצת המצווה", בשעת אכילת ה"כורך", בשעת אכילת ה"אפיקומן", ובשעת שתיית ארבע הכוסות. יש המסבים גם במשך כל הסעודה.

מהי הסבה? מנהג האנשים החשובים והעשירים בימי קדם היה לאכול בצורה של "הסבה". כרים וכסתות היו נפרשים על הרצפה, האדם היה שוכב מוטה על צידו שרוע עליהם, והאוכל היה מוגש על גבי שולחן קטן ונמוך שהיה לצידי. צורת אכילה זו הייתה מראה על החשיבות והמעמד הנכבד של האדם. כדי לסמל את העובדה שאנו מרגישים בליל הסדר "בני חורין" [כדברי ההגדה "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא

ממצריים], תיקנו חכמים שהאדם יאכל וישתה בליל הסדר במצב של "הסבה". גם היום שאנו נוהגים לאכול על כסא גבוה סביב השולחן, ניתן לקיים את ההסבה. צורת ההסבה היא ע"י שימוש בכרית המונחת בצידי הכסא, והאדם נשען עליה כשהוא מוטה קמעה הצידה. ההסבה היא על צד שמאל.

מצווה מדברי חכמים - ארבע כוסות

חכמים תיקנו שבמהלך ליל הסדר ישתה כל אחד ארבע כוסות של יין. לכתחילה המצווה היא בייין, אך מי שקשה לו לשתות כמות כזו של יין, יכול למהול את היין במיץ ענבים, או לשתות את כל הכוסות ממיץ ענבים. [הכוונה לזה האמיתי העשוי מענבים, ולא מיץ כימיקלי ממותק וכדומה בטעם ענבים].

הסיבה למצווה זו היא זכר לארבע לשונות הגאולה המוזכרים בפסוקי התורה בהם הבטיח ה' לגאול את בני ישראל ממצריים. שמות פרק ו: "לִכְן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם בְּזֵרוֹעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטַיִם גְּדֹלִים. וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם...". סיבה נוספת היא ששתיית היין מסמלת שאנו בני חורין, ולא עבדים.

שתיית ארבע הכוסות מלווה את כל ליל הסדר. הראשונה היא כוס הקידוש. השנייה לאחר סיום אמירת ההגדה, שלישיית לאחר ברכת המזון, הרביעית לאחר אמירת ההלל.

כל כוס צריכה להכיל שיעור הנקרא "רביעית". במונחים שלנו הכוונה ל 86 סמ"ק [ולדעה מחמירה יותר השיעור כמעט כפול 150 סמ"ק]. יש המהדרים לשתות את כל הכוס, ולמעשה מספיקה שתיית רובו של הכוס. שתיית ארבע הכוסות נעשית ב"הסבה".

מצווה מדברי חכמים - אכילת אפיקומן

בזמן שבית המקדש היה קיים היה מוקרב קרבן הפסח, שהיה נאכל בסיום הסעודה של ליל הסדר. זכר לאכילת בשר קרבן הפסח, תיקנו חכמים שנאכל עוד כזית מצה בסיום הסעודה. על פי ההלכה אין לאכול דברים אחרים אחרי אכילת האפיקומן כדי שישאר טעם המצה בפינו.

אכילת האפיקומן היא בהסבה, ואוכלים כזית מצה תוך כדי אכילת פרס [ראה לעיל במצת המצווה]. את האפיקומן יש לאכול עד חצות הלילה [12.41 לפי שעון קיץ].

מצווה מדברי הנביאים - אמירת הלל

אמירת ההלל כוללת אמירת פרקי תהילים מזמורים קי"ג עד קי"ח. לפני ואחרי המזמורים נאמרת ברכה "לקרוא את ההלל" "מלך מהולל בתשבחות".

תוכנם של המזמורים אלו הוא שבח והודאה להקב"ה. ההלל נאמר בכל חג ומועד בבתי הכנסת לאחר תפילת שחרית. מצווה זו היא תקנת הנביאים הראשונים.

מצווה מדברי חכמים - אכילת חרוסת

החרוסת היא עיסה מתוקה המורכבת מתפוחים אגוזים יין ותמרים. היא מזכרת כבר במשנה כמנהג קדום שהוא חלק ממערכת ליל הסדר. גם השאלה שב"מה נשתנה" שהלילה הזה מטבילים שתי פעמים, מתייחסת לטיבול בחרוסת.

בחרוסת משתמשים פעמיים בליל הסדר. את המרור טובלים בחרוסת, ולתוך הכורך מכניסים מעט חרוסת. למי שאוהב ניתן כמובן לאוכלה גם במהלך כל הסעודה. יש הסברים שונים ל"הרכב" של חומרי הגלם מהם עשויה החרוסת.

מנהגים שונים

במשך השנים נוספו מנהגים שונים בעדות שונות ונזכיר את המפורסמים והנפוצים שבהם.

חטיפת אפיקומן

לפני תחילת סיפור ההגדה לוקח בעל הסדר את המצה האמצעית, חוצה אותה לשני חלקים, ואת החלק הגדול מצניע לצורך ה"אפיקומן", שיאכל בסוף הסדר. מנהג נפוץ הוא שילדי המשפחה מנסים לאתר את מקום המחבוא, "לגנוב" את האפיקומן, ולהשיבו רק בסוף הסדר, תמורת הבטחה למתנות כלשהן. אין למנהג זה מקור ברור [יש המסמיכים זאת לדברי המשנה "חוטפים מצה מלפני התינוקות" אך הפירוש הפשוט והמקובל של המשנה הוא אחר לחלוטין]. מטרתו של המנהג היא כנראה להחזיק את הילדים ערניים עד סוף הסדר.

יצאת מהכלל היא אמירת ההלל בליל הסדר, הנאמרת בלילה, ובבית הפרטי שבו נערך הסדר. הסיבה לכך שאמירת הלל נקבעה באופן מיוחד כחלק מליל הסדר היא הואיל וליל הסדר מטרתו להודות לה' על ניסי הגאולה, והוא נערך בדיוק בשעות בהם אירעה היציאה ממצרים.

חלקו הראשון של ההלל נאמר לאחר סיום סיפור ההגדה [סוף "מגיד"] וחלקו השני לאחר ברכת המזון [הלל]. בליל הסדר מוסיפים לאחר ההלל הרגיל גם פרק נוסף [מזמור קלו] המתייחס ישירות לנסי יציאת מצרים. הוא מתחיל במילים "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ואחריו 26 שורות המסיימות כל אחת במילים "כי לעולם חסדו". הלל כזה נקרא הלל הגדול. לאחריו אומרים את הפיוט "נשמת כל חי" ומסיימים בברכת ישתבח.

מצווה מדברי חכמים אכילת כרפס

חכמים תיקנו שעוד קודם אמירת ההגדה וקודם הסעודה נאכל מעט ירק הנקרא כרפס. הסיבה לכך היא כדי לעורר את הילדים לשאול מדוע אוכלים ירק לפני הסעודה. נהוג ברוב המקומות להשתמש לכרפס בתפוח אדמה, אך יש גם מנהגים שונים המשתמשים בירקות אחרים. המילה כרפס היא למעשה שמו הארמי הקדום של ה"סלרי". רמז נוסף יש בשם זה שהוא "ס' פרך", כלומר ס' [שישים] ריבוא [כל ריבוא הוא 10,000 בני ישראל ששועבדו בעבודת פרך. את הכרפס טובלים במי מלח ולפני אכילתו נוטלים את הידיים ללא ברכה.

כוס של אליהו

נוהגים למזוג כוס חמישית של יין לכבוד אליהו הנביא. כוס זו אינה נשתית על ידי המסובים אלא מוצגת על השולחן לכבודו של אליהו הנביא - מבשר הגאולה העתידה. יש המסבירים כי כוס זו מסמלת את הלשון החמישית של הגאולה "וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ. וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרְשָׁה..", והואיל ואנו עדיין לפני הגאולה הסופית וקיבוץ הגלויות המלא, אנו רק מוזגים אותה ולא שותים אותה.

פתיחת הדלת

בזמן אמירת "שפוך חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך" - כשאנו קוראים לקב"ה להיפרע מן הגויים הנלחמים בנו משך כל הדורות - נוהגים לפתוח את הדלת כדי לסמל שלילה זה הוא "ליל שימורים", בו אנו איננו מפחדים ואיננו חוששים מכל מי שרוצה לפגוע בנו.

הצגה של יציאת מצריים

יש קהילות בהם היה מקובל שהילדים, או אבי המשפחה עורך הסדר, מדגימים בהצגה את בני ישראל היוצאים ממצריים, כשצורות המטלטלים שלהם על כתפיהם, כמתואר בתורה.

פיוטים שונים

בסוף ההגדה מופיעים פיוטים שונים לפי מנהגי הקהילות.

פיוטים אלו אינם חלק מההגדה אלא נוספו במשך השנים. המפורסמים שבהם הם "אחד מי יודע", ו"חד גדיא". הסיפור על הגדי שנקנה בשני זוזים, שנטרף ע"י החתול, שנשך ע"י הכלב, שהוכה במקל וכו' מעורר שאלות רבות אודות המשמעות של "שיר הרועים הילדותי", לכאורה, וההקשר שלו לליל הסדר. פירושים רבים עד למאוד נכתבו על כך, והם מבארים בדרכים שונות [על פי הדרש הרמז והסוד] את המסר הרוחני העמוק והקדוש שיש בו.

שיר השירים

בקהילות רבות נהוג לסיים את הערב בקריאה משותפת, בניגון ובנעימה, של "שיר השירים". שיר השירים אין תוכו כברו, וכבר אמר התנא רבי עקיבא כי "כל השירים קודש ושיר השירים קודש קודשים". שיר השירים מסמל ומבטא את האהבה המיוחדת הנפלאה והקדושה בין עם ישראל לקדוש ברוך הוא, ואין מתאים ממנו כדי לסיים את הלילה הנשגב של ליל הסדר.

לא לחינם יש המכנים את ליל הסדר כ"ליל האהבה היהודי". זהו הלילה בו אנו חווים וחוגגים בתחושה של הודאה ורוממות, את הברית שנכרתה בין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל בהוציאו אותם ממצריים - ברית שיסודה באהבה - כדברי ה' לעמו [דברים פרק ז]:

"לא מִרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם, כִּי אֶתֶם הִמְעַט מִכָּל הָעַמִּים. כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבוֹתֵיכֶם הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם בְּיַד חֲזָקָה, וַיַּפְדֶּךָ מִבֵּית עַבְדִּים מִיַּד פְּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרָיִם."

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה חשוב

יש הנוהגים [למרות הקושי בדבר] להישאר ערים כל הלילה, לאחר סיום כל סדר ה"הגדה של פסח", ולעסוק בלימוד תורה בענייני חג הפסח, כדי לקיים מה שנאמר וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

כך כותב השולחן ערוך [או"ח סי' תפ"א] "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שינה".

יום שישי עד יום שלישי בערב - ימי חול המועד

ימי חול המועד כשמם כן - ימים שחול ומועד משמשים בהם ביחד. אלו ימים המיועדים לשמחה ולהתעלות רוחנית [זה תמיד הולך ביחד]. אין הולכים לעבודה הרגילה [אלא במקרים מיוחדים] והזמן הפנוי מנוצל לשמחה בהווי המשפחתי, לימוד תורה, ועיסוק במהותו הרעיונית של החג. בכל יום נערכת סעודה חגיגית. מאידך גיסא, אין בימים אלו איסור מלאכה כמו בשבת ויום טוב, התפילות בו הם תפילות של יום חול, עם הוספות של הלל, מוסף, וקריאה בתורה בבית הכנסת.

כך מתאר הרמב"ם את ימי חול המועד [רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו']

"שבעת ימי הפסח...חייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנלווים עליו שנאמר "ושמחת בחגך"...לשמוח הוא ובניו ובניו וכל אחד ואחד כראוי לו".

כיצד: הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטים נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלים בשר ושותים יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין.

וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כריסו.. ושמחה כזו קלון היא להם.

אע"פ שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבוקר משכימים כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללים וקורים בתורה...וחוזרים לבתיהם ואוכלים, והולכים לבתי מדרשות קורים ושונים עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללים תפלת המנחה וחוזרים לבתיהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה.

ספירת העומר

ובלילה השמיני "היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד לעומר. הספירה מסתיימת בלילה שלפני חג השבועות [ו' סיון] "היום תשעה וארבעים יום שהם שבעה שבועות לעומר".

אודות משמעות ה"עומר", ומשמעות "ספירת העומר", וההקשר שלהם לחג הפסח וחג השבועות, ראה במדור מולד ירח בעיתון "פרהסיא" גיליון מספר 4.

מצאת החג הראשון [השנה ט"ו ניסן - יום חמישי בערב] עד ליל חג השבועות [ולא עד בכלל] סופרים את "ספירת העומר". בכל לילה מברכים "ברוך אתה ה'...אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ספירת העומר", ומיד אח"כ סופרים "היום יום אחד לעומר", "היום שני ימים לעומר", וכן הלאה.

הספירה מתייחסת גם לימים וגם לשבועות, ולכן בלילה השביעי סופרים "היום שבעה ימים שהם שבוע אחד לעומר"

שביעי של פסח

יום שלישי כ' ניסן - ערב "שביעי של פסח".
יום רביעי כ"א ניסן - "שביעי של פסח".

החג, והוא יישאר דולק משך החג. הסיבה היא שבחג מותרת מלאכת אוכל נפש, ומותר לבשל או להדליק נר למאור גם בחג עצמו. אולם גם לצורך כך אסורה יצירת אש חדשה, ומותרת רק העברה של אש, מאש קיימת.

באופן זה אם נרצה לבשל על הגז ביום טוב, נוכל לקחת אש להדליק את הגז מנר הנשמה הדלוק מערב החג לכל החג.

גם מי שבטעות איחרה להדליק את נרות החג, וכבר עברה

ביום כ' ניסן לפנות ערב מתחיל החג השני של פסח הנקרא 'שביעי של פסח'. זהו גם יום טוב, ודינו כמו בחג הראשון אך כמו בשאר החגים שאינם חלים בשבת מותרת בו מלאכת אוכל נפש.

נר נשמה

רצוי להדליק נר נשמה [הדולק לפחות 24 שעות], לפני כניסת

מנהג נפוץ הוא שהציבור מתכנס בלילה של שביעי של פסח, ובשעת חצות משחזר בשירה ובריקודים את אותה שירה שאמרו בני ישראל בעמדם על ים סוף - השירה הכתובה בתורה בפרשת בשלח "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'" וכו'. במקומות הסמוכים לחוף הים אף נהגו לשיר את השירה ברוב עם במעמד כל הקהילה על חוף הים.

צאת החג למחרת בצאת הכוכבים.

ביום רביעי לאחר צאת הכוכבים ותפילת ערבית עושים "הבדלה", [ללא נר ובשמים] כבכל מוצאי חג.

מיד בצאת החג [19.43] חוזרים לשגרה. ומותרת אכילת חמץ

חמץ של יהודי שהיה קיים בחג הפסח [עבר עליו הפסח], ולא נמכר לגוי ולא בוער כדין לפני פסח - אסור בשימוש לאחר הפסח.

החמץ שנוצר אחרי הפסח או זה שנמכר כדין לגוי, מותר באכילה ובהנאה ובהחזקה עד לפסח הבא.

המכירה לגוי פוקעת עם צאת החג וגם החמץ שנמכר לגוי ניתן לשימוש כשעה לאחר צאת החג.

כדאי ונכון להקפיד ולאכסן מיד את כל כלי הפסח במקום בו הם נשמרים למשך כל השנה, לפני שמכניסים חמץ הביתה.

שקיעת החמה, יכולה לקחת אש מנר הנשמה הדולק, ולהשתמש באש זו כדי להדליק את נרות החג, גם אחרי צאת הכוכבים משך כל הערב.

מנהג ישראל להזכיר נשמות המתים בבית הכנסת ביו"ט של שביעי של פסח לאחר קריאת התורה. מי שנפטר עליו אביו או אימו נוהג להדליק מערב החג "נר נשמה" [נוסף על נר הנשמה הנועד לשימוש בחג], שיידלק עד סוף החג [24 שעות]. הנר הדולק מסמל את הנשמה - כאמור בפסוק "נר ה' נשמת אדם", ובהדלקת הנר ושמירה על מצוות החג, יהיה עילוי לנשמת הנפטר.

השנה שנת תשפ"ג כניסת החג ביום שלישי אחרי הצהריים. זמן הדלקת הנרות כפי הנהוג בכל מקום, וכמפורט בלוח הזמנים בתחילת החוברת.

לפי המסופר בתורה [ספר שמות פרשת בשלח] הרי שלאחר שיצאו בני ישראל ממצריים התחרט פרעה על ששחרר אותם, ורדף אחריהם בראש צבא גדול, כדי להחזירם למצריים. הוא הגיע אליהם בעמדם לפני ים סוף, נבוכים ואובדי עצות, כיצד להמשיך. הסוף היה שים סוף נבקע לשניים, ועם ישראל חצה אותו "ביבשה בתוך הים", עד שהגיע לצד השני. המצרים גם הם נכנסו לים סוף אחרי בני ישראל, אך אז נסגר הים עליהם, וכולם טבעו. כל התהליך היה נס אחד גדול, שלוה במראות רוחניים נשגבים. בני ישראל שרו שירת הודיה לה' על הנסים הגדולים, וסיום הגאולה ממצריים. כל זה התרחש בכ"א ניסן - שביעי של פסח - בחצות הלילה.

**צוות 'נפש יהודי' מברך
את ציבור הסטודנטים
ואת כל בית ישראל
בחה פסח נשר ושמח!**